

**Beheerplanprocessen Natura 2000**  
**Voortgangsrapportage nr. 6**  
**15 juni 2009**



1. Inleiding .....	2
2. De voortgang.....	2
2.1. Aanwijzingsbesluiten .....	2
2.2. Beheerplannen .....	2
2.2.1 Omkeergebieden.....	3
2.2.2 Niet-omkeergebieden .....	4
3. Knelpunten .....	5
4. Conclusie.....	8
Bijlage 1 – Stappenplan.....	9
Bijlage 2 .....	15

# Beheerplanprocessen Natura 2000

## Voortgangsrapportage nr. 6

### Opgesteld 15 juni 2009

### Regiebureau Natura 2000

## 1. Inleiding

Voor u ligt de zesde voortgangsrapportage van het Regiebureau Natura 2000, gebaseerd op gegevens die verzameld zijn in de periode van 2 tot en met 10 juni 2009. Van alle 162 gebieden zijn voortgangsgegevens ontvangen.

## 2. De voortgang

In dit hoofdstuk wordt, naast de stand van zaken rond de beheerplannen, voor de volledigheid ook allereerst kort de stand van zaken rond de aanwijzingsbesluiten geschetst. De stand van zaken rond de beheerplannen is voor de duidelijkheid opgesplitst in omkeergebieden (d.w.z. gebieden waar een afspraak met de minister van LNV is gemaakt om de concept-beheerplannen uiterlijk 1 september 2009 gereed te hebben) en niet-omkeergebieden.

### 2.1. Aanwijzingsbesluiten

Onderstaande gegevens zijn gebaseerd op informatie van LNV. Op 15 gebieden na, is er nu voor alle gebieden een ontwerp-aanwijzingsbesluit. Er zijn nog 15 gebieden niet in ontwerp aangewezen. Elf hiervan, zullen waarschijnlijk nog voor de zomer 2009 in ontwerp worden aangewezen. Er zijn 10 gebieden met een definitief aanwijzingsbesluit. Dit zijn Voornes Duin, Duinen Goeree & Kwade Hoek, Voordelta en de 7 zogenaamde Waddengebieden. Er lopen beroepsprocedures tegen een aantal van deze plannen.

De volgende groep van 6 gebieden (5 hoogveengebieden en Arkenheem) zou in maart 2009 definitief aangewezen worden. In overleg met de kamer heeft de minister besloten om de definitieve aanwijzing van Wierdense Veld, één van de hoogveengebieden, aan te houden. Dat betekent dat alle 6 gebieden voorlopig nog niet aangewezen worden. Het gros van de Natura 2000 gebieden zal in 2010 definitief aangewezen worden. De planning hangt af van de ecologische samenhang in de gebieden, bestuurlijke afspraken, de uitkomst van de '1 september plannen' en wensen van bevoegde gezagen. LNV zal deze planning opstellen, het Regiebureau houdt vinger aan de pols en denkt hierbij mee.

### 2.2. Beheerplannen

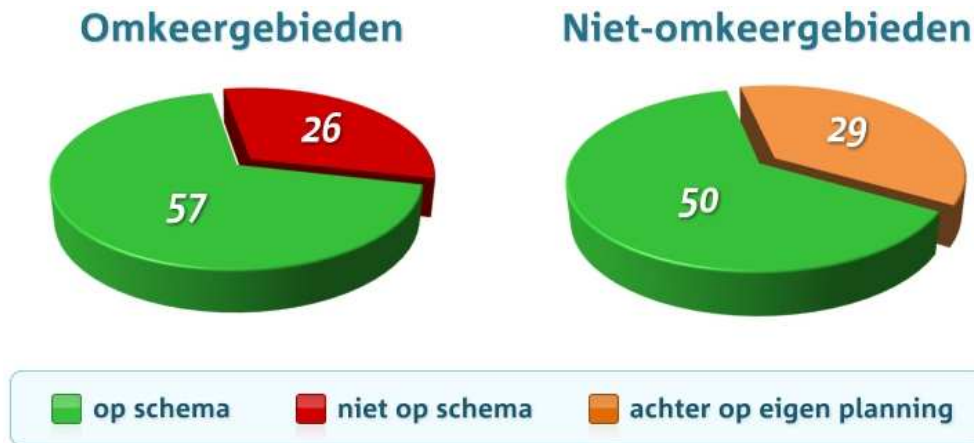
In totaal heeft Nederland 162 Natura 2000-gebieden waarvoor een beheerplan moet worden opgesteld. Eén beheerplan is gereed (Beheerplan Voordelta). Er lopen nog enkele beroepen tegen dit beheerplan. In een beheerplan worden de instandhoudingsdoelstellingen uit het aanwijzingsbesluit uitgewerkt in omvang, ruimte en tijd en worden de maatregelen beschreven die nodig zijn om deze doelen te halen. Ook wordt aangegeven hoe de financiering van de maatregelen is geregeld en hoe monitoring plaats zal vinden.

Van de overige 161 gebieden verloopt het proces

- o van 106 (was 121) gebieden volgens de planning uit het Plan van Aanpak
- o van 55 (was 40) gebieden achter op de planning uit het Plan van Aanpak

Van de 55 gebieden die niet op schema liggen zijn:

- o 26 gebieden zgn omkeergebieden. Dit zijn er negen *meer* dan in de vorige rapportage.
- o 29 gebieden zgn niet-omkeergebieden. Dit zijn er 6 *meer* dan in de vorige rapportage.



### 2.2.1 Omkeergebieden

In 83 gebieden wordt de omkeerprocedure gebruikt.

Overzicht van de voortgang gerelateerd aan het stappenplan beheerplannen (zie bijlage 1):

- In alle omkeer gebieden is een goedgekeurd plan van aanpak.
- In alle gevallen is het proces opgestart en zijn betrokkenen, te weten ondernemers, gebruikers, natuurbeschermingsorganisaties en andere bevoegde gezagen bij het proces betrokken.
- Het bestaande gebruik is in 47 (was 11) van de omkeergebieden beoordeeld.
- In 37 gebieden is het benodigde maatregelenpakket bekend.
- In 23 gebieden is er met de bij de uitvoering betrokken partijen overeenstemming over de uitvoering van de maatregelen.
- Er is in 30 (was 17) gebieden inzicht in de globale kosten van de benodigde maatregelen.
- In 10 (was 2) van die gebieden is de verwachting dat de kosten van de maatregelen gedekt kunnen worden
- In 7 andere gebieden zijn de globale kosten van de maatregelen nog niet bekend, maar is de verwachting toch dat de kosten gedekt kunnen worden.
- In 2 gebieden is er overeenstemming over het monitoringsplan.
- Bij 57 (was 53) gebieden wordt melding gemaakt van knelpunten.

#### Op schema

57 omkeergebieden liggen op schema. In 2 gebieden is er reeds een concept-beheerplan, te weten in het Oudeland van Strijen en de Wieden (met voorbehoud van de ammoniakparagraaf). Overigens geldt voor vrijwel alle plannen die 1 september in concept klaar zijn, dat er na die datum nog een slag gemaakt moet worden om de plannen te maken tot volwaardige ontwerp-beheerplannen.

#### Achterstand

Van de omkeergebieden die niet op het eigen schema liggen, melden er 12 dat ze desondanks toch een concept-beheerplan gereed hebben op 1 september. Van 14 gebieden wordt expliciet aangegeven dat 1 september niet gehaald wordt. Dat zijn 7 gebieden in Noord-Holland, 5 gebieden waarvan Gelderland voortouwnemer is, 1 gebied in Zeeland en 1 gebied in Zuid-Holland. De verwachte opleverdata van deze plannen ligt tussen november 2009 en januari 2010.

#### Waarom is de achterstand te wijten?

In Gelderland betreft het de 5 gebieden die tezamen het Koepelplan Rijntakken vormen. Het Koepelplan Rijntakken is een zeer groot en complex gebied met een groot aantal betrokkenen. Er was door de samenvoeging van de vijf gebieden een verlate projectstart. De kwaliteit van de gegevens over het bestaande gebruik is niet optimaal en de complexiteit van de informatieverwerking is groot. Vertraging in Noord-Holland is ontstaan door een verlate project-start-up, de ammoniakproblematiek, de onduidelijke relatie met weidevogeldoelen en weerstand vanuit de agrarische - en waterrecreatiesector.

In Zuid-Holland betreft het een complex gebied met een grote diversiteit aan bestaand gebruik. Verder levert de vertaling van de oude NB wetdoelen en de basis van het aanwijzingsbesluit problemen op. Ook speelt hier de stikstofproblematiek.

In Zeeland is een moeizame relatie met het adviesbureau debet aan de vertraging. De provincies Noord-Holland en Gelderland zullen voor 1 september voor de betreffende gebieden wel stukken aanbieden aan de minister. Noord-Holland zal zich daarin vooral beperken tot de haalbaar/betaalbaar vraagstukken en de onderbouwing daarvan. Gelderland zal ook voor de genoemde gebieden concept-beheerplannen indienen.

### **Haalbaar en betaalbaar**

Het Regiebureau heeft in de maand mei in een tijdsbestek van 2 weken alle provincies met omkeerplannen bezocht. Het doel was om diepgaand in te gaan op de vraag of de provincies 1 september de concept-beheerplannen gereed hebben en of de doelen haalbaar en de maatregelen betaalbaar zijn. De resultaten op hoofdlijnen van de gesprekken zijn weergegeven in bijlage 2. De resultaten van het 'rondje langs de provincies' en de resultaten van de laatste voortgangsgegevens passen wat betreft de haalbaar- en betaalbaarparagraaf niet helemaal goed op elkaar. Uit de gesprekken is gebleken dat in 44 gebieden de conclusie 'haalbaar en betaalbaar' kan worden getrokken. In 24 gebieden beoordeelt de provincie de doelen niet als 'haalbaar en betaalbaar'. In de overige 15 gebieden weet men het nog niet. De informatie uit de gesprekken gaat dus verder dan de informatie die op grond van de voortgangsgegevens is binnengekomen. Een verklaring is dat in de gesprekken de provincies een meer globaal beeld hebben geschetst en vooruit hebben gelopen op een verwachte conclusie.

## **2.2.2 Niet-omkeergebieden**

Er zijn 79 niet-omkeergebieden.

- In 9 (was 8\*) niet-omkeer gebieden is het proces om te komen tot een beheerplan nog niet gestart.
- In 1 gebied is er een definitief beheerplan (waartegen nog enige beroepen lopen).
- In 6 gebieden is er een concept-ontwerpbeheerplan (soms met voorbehoud van de ammoniakproblematiek of de monitoringsparagraaf).
- In 22 (was 34) gebieden is het bestaande gebruik volledig beoordeeld.
- In 19 (was 6) gebieden is overeenstemming over de maatregelen en over de uitvoering van de maatregelen met de betrokken partners.
- In 22 gebieden is er inzicht in de kosten van de maatregelen.
- In 22 (was 12) gebieden is de verwachting dat er voldoende financiering is voor de maatregelen. In 14 gebieden geeft men aan problemen op dit vlak te verwachten. In de overige 43 gebieden weet men het nog niet.
- In 7 gebieden is er een monitoringsparagraaf. In vier van die gebieden is er nog geen concept-beheerplan.
- Bij 35 (was 26) niet-omkeergebieden wordt melding gemaakt van knelpunten.

\*i in de vorige rapportage waren geen gegevens ontvangen van 20 gebieden, vandaar dat dit getal nu hoger kan zijn

## Planning beheerplannen voor niet-omkeer gebieden



(72 gebieden)

+ Voordelta

+ 6 gebieden in concept-ontwerp gereed

-----  
79 niet-omkeer gebieden

De beheerplannen dienen gereed te zijn uiterlijk 3 jaar na de definitieve aanwijzing. Dat betekent dat de meeste beheerplannen pas in de loop van 2013 gereed hoeven te zijn. De eigen planning van de beheerplanopstellers is aanmerkelijk ambitieuzer. In 24 gebieden denkt men nog in 2009 een concept-ontwerpbeheerplan gereed te hebben. In de eerste helft van 2010 zijn nog eens 18 plannen in concept gereed. In de tweede helft van 2010 volgen, volgens planning, nog eens 18 plannen. Voor 2011 staan 12 plannen gepland.

### Achterstand op eigen planning

In 1 gebied is een definitief beheerplan, namelijk de Voordelta. In 6 gebieden is er een concept-ontwerpbeheerplan. Soms met voorbehoud van de ammoniakparagraaf<sup>1</sup>. Die gebieden zijn: Deurnsche Peel & Mariapeel, Groote Peel, Grensmaas, Weerribben, Witterveld en Lepelaarsplassen. In 29 (was 23) niet-omkeergebieden geeft men aan achter te liggen op het eigen schema. De knelpunten die genoemd worden zijn in grote lijnen dezelfde als de knelpunten die genoemd worden bij de omkeergebieden (zie overzichtstabel van genoemde knelpunten).

### 3. Knelpunten

Het internetformulier, dat zeswekelijks door de projectleiders N2000 wordt ingevuld, bevat de vraag of en zo ja, welke knelpunten er worden ondervonden. Dit is één van de manieren waarop het Regiebureau signalen ontvangt over knelpunten die optreden bij het werken aan de beheerplannen in de regio. De andere wegen waarlangs knelpunten het Regiebureau bereiken zijn de projectleidersbijeenkomsten, te organiseren bredere conferenties en overleg met maatschappelijke organisaties. Ook voert het Regiebureau regelmatig bilaterale gesprekken met de verschillende bevoegde gezagen. Het Regiebureau heeft half mei met alle provincies met omkeerplannen gesproken. Bij vrijwel alle gesprekken was ook de verantwoordelijk gedeputeerde aanwezig. Het beeld ten aanzien van de knelpunten dat uit die gesprekken is voortgekomen is niet anders dan het beeld dat we kennen uit de voortgangsrapportages. Stikstof is veruit het grootste knelpunt. Op de tweede plaats staan allerlei watergerelateerde zaken (verdroging, vernatting, diepe winningen en de planning van KRW versus N2000). Verder is veel genoemd, de complexiteit en de juridificatie van het proces, het gebrek aan draagvlak (dat deels daarmee samenhangt) en de veelheid aan bestaand gebruik. Uit de voortgangsformulieren blijkt dat in 70 (was 83) van **alle** gebieden geen knelpunten worden aangegeven. Voor een volledig overzicht van de genoemde knelpunten is onderstaande tabel opgesteld, waarbij is aangegeven hoe vaak een knelpunt wordt genoemd. In veel gebieden worden meerdere knelpunten ervaren. De knelpunten zijn gegroepeerd per categorie. Voor zowel de omkeer als niet-omkeer gebieden is het aantal gebieden met knelpunten toegenomen. In deze 'nieuwe' gebieden met knelpunten worden de knelpunten niet benoemd. Het overzicht van knelpunten hieronder is daarom hetzelfde als het overzicht van voortgangsrapportage 5.

<sup>1</sup> Het gaat om Deurnsche Peel & Mariapeel, Groote Peel, Weerribben

## Overzicht Knelpunten

Knelpunt	Aantal malen genoemd		Totaal
	Omkeergebied	Niet omkeergebied	
<b>Ammoniak/landbouw</b>			
Ammoniak	37	17	54
Boerderijverplaatsingen	1		1
Veel weerstand vanuit de landbouw	6		6
<b>Hydrologie</b>			
Hydrologie (verdroging)	13		13
Waterschap is te laat met waterparagraaf		2	2
Feitelijke versus vergund gebruik grondwateronttrekking	2		2
<b>Aanwijzingsbesluiten</b>			
Planning van definitieve A-besluiten LNV	2	5	7
Oneens met aanwijzing gebied		1	1
Wijzigingsvoorstel habitattypen	2		2
Aangewezen habitatype is niet aanwezig		1	1
Onduidelijkheid over habitattypen die niet in Aanwijzingsbesluit voorkomen	2	4	6
<b>Beheerplannen</b>			
Weidevogels – N2000 doelen	4		4
Teveel ganzen en smienten		1	1
Habitatkaarten Alterra duiden locatie habitattypen, maar niet kwaliteit ervan.	1		1
Onduidelijkheid over plaats in beheerplan van typische soorten behorend bij habitatype	2	4	6
Problemen met profielendocument		1	1
Ontbreken handleiding oude NB-wetdoelen	5		5
Ontbreken kader monitoring	3	2	5
Nieuwe eisen van LNV aan beheerplan, terwijl dit bijna gereed is	1	4	5
Realisatie doelen alleen mogelijk buiten gebied		1	1
<b>Participatie/medewerking andere partijen</b>			
Geen bereidheid tot medewerking aan inventarisatie door deel van grondeigenaren	1		1
LTO-noord ziet af van deelname vanwege ontbreken vergoeding		1	1
Capaciteit betrokken TBO	1		1
Grensoverschrijdende afspraken met België	2		2
Communicatie naar gemeente vraagt meer tijd dan gepland		1	1
Moeizame communicatie met opdrachtnemend adviesbureau over aanpak en vorderingen	1		1
<b>Diversen</b>			
Omvangrijk en complex planproces	5	1	6
Financiering		2	2
Recente landinrichting	1		1
Nog lopende discussie zout of zoetwater Deltagebied	1		1
Afwijkende planning Duitsland	5		5
Ecologische uitwerking is onderschat		4	4
Veel weerstand vanuit de watersport (belemmeringen voor de bedrijfsvoering)	1		1

Zoals we ook in de vorige voortgangsrapportages geconstateerd hebben, wordt 'ammoniak' het meest genoemd als knelpunt. Daarnaast speelt met name hydrologie (vernatting en verdroging) als knelpunt. Hieronder volgt een toelichting op de belangrijkste knelpunten.

### Ammoniak

Aan het ammoniakvraagstuk wordt 'in het land' hard gewerkt. Zoals in het rapport van Trojan geadviseerd, worden er gebiedsgerichte oplossingen voor het stikstof probleem gezocht. Het kan echter niet zo zijn dat, onafhankelijk van elkaar, een x aantal keer het wiel wordt uitgevonden. Alle bevoegde gezagen hebben het Regiebureau daarom gevraagd om regie te nemen op het ammoniak vraagstuk.

In samenwerking met het Steunpunt Natura 2000 is 17 maart een expert meeting over 'tussenwaarden' per habitatype georganiseerd. (een tussenwaarde is een waarde hoger dan de kritische depositiewaarde (KDW) waarbij toch een redelijke staat van instandhouding van een

ammoniakgevoelig habitatype kan worden bereikt). Uitkomst van deze meeting is dat er in plaats van een vaste waarde een bandbreedte kan worden gehanteerd als KDW. Het Regiebureau heeft 3 april een 'stikstofdag' georganiseerd. Tijdens deze dag is er aan de hand van discussienotities gediscussieerd over elementen, zoals piekbelasting, drempelwaarden, salderingsmethoden en berekeningsmethoden, die bij elke gebiedsgerichte aanpak een rol spelen. Doel van deze dag was enerzijds kennisdeling en anderzijds om – voor zover mogelijk – gezamenlijke keuzen te maken in varianten van deze elementen. Door te kiezen voor een zoveel mogelijk gezamenlijke aanpak zal het draagvlak van de omgeving groter zijn en is de juridische houdbaarheid ook beter geborgd. Op basis van de uitkomsten van de stikstofdag is besloten om als Regiebureau de aandacht te richten op de thema's Saldering, Meetmethodieken/beginsituatie en Vergunningverlening/handhaving. Het Regiebureau is bezig met een vooronderzoek met als doel om nog voor de vakantieperiode een workshop over het onderwerp saldering te organiseren om de afspraken die tijdens de stikstofdag van 3 april zijn gemaakt verder uit te werken en te concretiseren. DLG heeft in opdracht van LNV voor de beheerplannen van LNV een landelijke werkmethode stikstof uitgewerkt. Met deze werkmethode kan de N-depositie per habitatype per Natura 2000 gebied berekend worden. De herkomst van de depositie kan uitgesplitst worden naar bronnen. Aan de hand van de kritische depositiewaarde kan de opgave per gebied bepaald worden. De methode is zo goed als klaar en zal eind juni gepresenteerd worden. Het Regiebureau start eveneens eind juni aan de slag met het opschalen van deze werkmethode naar een landelijk niveau voor alle Natura 2000 beheerplannen. Om de vergunningverlening in het kader van de NB wet vlot te trekken is het nodig dat er meer ecologische informatie beschikbaar komt. LNV zal een onderzoek opzetten naar de ecologische onderbouwing van bijv. tussenwaarden en fasering van instandhoudingsdoelen in de tijd. De resultaten van de stikstofdag van 3 april zullen daarbij meegenomen worden. Provincies krijgen de gelegenheid inbreng te leveren bij dit onderzoek.

### **Hydrologie (verdroging)**

Veel natuurwaarden zijn afhankelijk van water. Slechts 2 Natura 2000 gebieden hebben geen waterafhankelijke natuurwaarden. Veel natuurwaarden zijn afhankelijk van voldoende water (kwantiteit). Dit betreft zowel oppervlaktewater als grondwater (ondiep en diep). Ook de kwaliteit is belangrijk. De in de voortgangsformulieren genoemde watergerelateerde knelpunten hebben vooral met verdroging te maken. De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) stelt dat de grond- en oppervlaktewaterlichamen in 2015 in goede kwalitatieve en kwantitatieve toestand moeten zijn. De KRW doelen dienen voor 2015 te zijn gerealiseerd, maar er is ruimte voor fasering. In de meeste gebieden zijn de KRW maatregelen voldoende om de Natura 2000 doelen te halen. Dat is in een aantal gevallen niet zo. Het volledig behalen van de doelen zal in die gevallen waarschijnlijk in de eerste beheerplan periode niet mogelijk zijn. De planning van de KRW plannen en de beheerplannen kan in een volgende fase gelijkgetrokken worden. Voor de gebieden met een status van TOP-gebied verdroging is een budget beschikbaar waarmee de verdroging in deze gebieden kan worden aangepakt.

### **Aanwijzingsbesluiten**

Er is, hoewel veel beheerplanprocessen al ver gevorderd zijn, nog onduidelijkheid over de doelen uit de ontwerp- en definitieve aanwijzingsbesluiten. LNV zal de relatie tussen doelen in het aanwijzingsbesluit en de beheerplannen in een notitie met stroomdiagrammen verduidelijken. Deze notitie komt 23 juni in het Projectleidersoverleg aan de orde. Ook is het nog niet helemaal duidelijk hoe de oude NB wetdoelen oftewel de zgn BN-waarden uitgewerkt dienen te worden in de beheerplannen. Er is vrees voor juridische risico's vanwege een discrepantie tussen het beheerplan met tot smart geformuleerde doelen uitgewerkte BN-waarden en Aanwijzingsbesluiten waarin de BN-waarden niet zijn opgenomen, maar zijn aangeniet.

Voor de uitwerking van de BN-waarden is onder leiding van het Regiebureau een werkgroep geformeerd. Dat heeft geleid tot een stroomdiagram waarmee BN waarden omgezet kunnen worden in smart geformuleerde doelen. De werkgroep zal ook een voorstel doen over de formalisering van de op deze wijze uitgewerkte doelen. Dit kan in de aanwijzingsbesluiten of in de beheerplannen zijn beslag krijgen. Inzet is gericht op opname in het aanwijzingsbesluit.

### **Beheerplannen**

Voor bepaalde elementen uit de beheerplannen, zoals de uitvoeringsparagraaf, zijn nog geen afspraken gemaakt. Voor monitoring is inmiddels een Programma van Eisen gereed. Dit programma van eisen is toegepast op een aantal gebieden en voorgelegd aan de projectleiders. De uitkomst is dat de methode goed werkbaar is en geen extreme kostenverhogingen met zich meebrengt.

De habitatkaarten die de basis van een beheerplan vormen zijn nog niet allemaal gereed. Voor de concept-beheerplannen die op 1 september klaar moeten zijn is afgesproken de kaarten die op 1 mei beschikbaar waren te gebruiken. Na 1 september kunnen de omkeerplannen worden aangevuld met de meest recente informatie. LNV start een werkgroep op om de kaarten verder gereed te krijgen. Het Regiebureau volgt de voortgang daarvan.

### **Participatie van andere partijen**

Maatschappelijke organisaties zijn niet altijd tevreden over de mogelijkheden om te participeren bij beheerplanprocessen. Een discussie over dit onderwerp heeft in het Projectleidersoverleg van 31 maart plaatsgevonden. De afspraak is gemaakt dat de projectleiders in de gebiedsgroepen dit onderwerp expliciet aan de orde zullen stellen.

Verder fungeren onder het Regiebureau 2 gremia, te weten het Platform Maatschappelijke Organisaties en het Sectorenoverleg, waarin belangenorganisaties op een hoger abstractieniveau dan per beheerplangebied, kunnen participeren in het beheerplanproces. Ook voert het Regiebureau bilaterale gesprekken met maatschappelijke organisaties.

### **Investeringsstrategie**

Hoewel in de voortgangsformulieren 'financiering van maatregelen' weinig wordt genoemd als knelpunt wordt bestuurlijk financiering wel als (toekomstig) knelpunt gezien. Onder leiding van het Regiebureau is een werkgroep geformeerd die de directe en indirecte kosten van mogelijke maatregelen in een beheerplan inventariseert en inzichtelijk maakt. De werkgroep inventariseert tevens de budgetten die aangewend kunnen worden ter bekostiging van deze maatregelen. De werkgroep heeft de tussentijdse resultaten inmiddels gepresenteerd. Daaruit blijkt dat stikstof en hydrologie ook financieel gezien de grootste knelpunten vormen. De werkgroep kan pas na 1 september de definitieve rapportage gereed hebben, omdat dan alle gebiedsspecifieke input bekend is. De werkgroep gaat ook aan de slag met het opstellen van een notitie over schaderegelingen.

### **Diversen**

Bepaalde knelpunten zijn erg gebiedsspecifiek, zoals de discussie over het zoet of zout water in het Deltagebied. Het Regiebureau heeft geen rol in het oplossen van deze gebiedsspecifieke knelpunten.

## **4. Conclusie**

Het Regiebureau constateert dat door de bevoegde gezagen zeer hard en gedreven wordt gewerkt aan de beheerplannen. Bijna alle provincies, en zeker die provincies die een 'haalbaar betaalbaar' probleem constateren bij één of meerdere beheerplannen, zetten alles op alles om de datum van 1 september te halen. Er is sinds de vorige uitgebreide rapportage van maart een behoorlijke slag gemaakt. Veel van de omkeerplannen zijn de inventarisatiefase voorbij en hebben de confrontatiefase inmiddels ook afgerond of bijna afgerond. In de komende maand zal nog hard gewerkt moeten worden om het maatregelenpakket verder uit te werken en de puntjes op de i te zetten wat betreft de financiering. Veel provincies kiezen ervoor om ook voor die gebieden waarin de doelen en maatregelen 'haalbaar en betaalbaar' zijn, de beheerplannen toch per 1 september in te dienen bij de minister van LNV. Men doet dat omdat er vaak zgn. technische wijzigingen worden voorgesteld voor de aanwijzingsbesluiten, wanneer bijvoorbeeld doelen niet of juist wel zijn aangetroffen. Of men doet dat vanwege aannames die in de beheerplannen zijn gedaan. Dus plannen zijn haalbaar en betaalbaar als voldaan wordt aan bepaalde aannames. Provincies kiezen ervoor om deze aannames expliciet voor te leggen aan de minister van LNV. Dit speelt met name bij stikstof. De verwachting is dat er voor 1 september hooguit een klein aantal gebieden uit het omkeerproces wordt genomen. De beheerplannen voor de niet-omkeer gebieden hebben ook een stap vooruit gezet. In ongeveer 20 gebieden is zowel het bestaande gebruik beoordeeld als overeenstemming over de maatregelen en over de uitvoering van de maatregelen met de betrokken partners bereikt en is er inzicht in de kosten van de maatregelen. Hiermee zijn cruciale bestanddelen van het beheerplan ingevuld. Daarom is de verwachting dat binnen afzienbare tijd het aantal gebieden waarvan het concept-ontwerpbeheerplan gereed is, zal stijgen van 6 naar ongeveer 20.

## Bijlage 1 – Stappenplan

Stappenplan om te komen tot een beheerplan

		Fase	hulpmiddel	Risico	Actie RB tav risico	Mijlpaal voortgangsrapportage	voortgang
1			Gebiedendocument Ontwerp-aanwijzingsbesluit			Ontwerp- A besluit is beschikbaar	Gereed voor alle 83 omkeergebieden
2	opstartfase	Projectleider benoemen, projectorganisatie opzetten. Gebiedsgerichte communicatie opstarten, transparante planning opstellen, belanghebbenden en andere bevoegde gezagen betrekken. Relatie met andere gebiedsprocessen, zoals Reconstructie RvR, KRW, SofU/TOP e.a. leggen. Plan van aanpak opstellen.	Handreiking beheerplannen <sup>inv</sup> , Programma van eisen voor beheerplannen <sup>inv</sup> . Afsprakendocument (bij brief minister over omkering) Checklist beheerplannen (mei 2009) Intentieverklaring RG-uitspraken voortouwnemersrol SP voorbeelden plan van aanpak. Alg. handreiking NB wet <sup>inv</sup> (in prep) WING evaluatie beheerplanproces 3 pilotgebieden	Projectstructuur is niet voor alle partijen duidelijk. Partijen zijn naar eigen overtuiging te weinig betrokken. Onduidelijkheid over verschil tussen concepten ontwerp beheerplan	Risico s spelen niet alleen in de opstartfase maar gedurende het gehele proces. Kritiek van belangenorganisaties komt aan de orde in PLO van 31 maart. Ook punt van bespreking in bilaterale gesprekken met bevoegde gezagen. Daarnaast is PMO platform voor discussie. RBN wijst bevoegde gezagen op werken volgens de Intentieverklaring. In specifieke gevallen kan RBN mediator zijn.  Gesprekken tussen RB en voortouwnemers  Niet cruciaal voor beheerplan, Is meer van belang voor vergunningverlening.	Is er een vastgesteld plan van aanpak? Ligt de uitvoering van het plan van aanpak op schema? Is er een extern voorzitter? Zijn ondernemers, natuurorganisaties en gebruikers bij het proces betrokken? Zijn alle bevoegde gezagen bij het proces betrokken?	Alle omkeer-gebieden hebben Plan van Aanpak, Uit de voortgangs-rapportage blijkt dat er in ca. 30 gebieden een externe voorzitter is.
3	inventarisatiefase	Nulmeting en beschrijving van bestaande situatie mbt bijv soorten-verspreiding en abiotische eigenschappen gebied, globale natuurwaarden en landschappelijke kwaliteiten Inventarisatie van relevante partijen/organisaties in het gebied	Habitatkaarten <sup>inv</sup> Profielendocument <sup>inv</sup> Gebiedendocument <sup>inv</sup> Notitie beoordeling kwaliteit habitattypen (typische soorten van Wilbert van Vliet) <sup>inv</sup> Verspreidingsgegevens GAN	Habitatkaarten zijn niet tijdig klaar of niet correct. Profielendocument is niet stabiel (steeds update). Kwaliteitscriteria niet op tijd klaar/werkbaar.	Tijdens de 1 <sup>e</sup> beheerplan periode wordt gewerkt aan harmonisatie en optimalisering. Alterra zal inventariseren welke wensen er nog zijn bij provincies. Notitie met afspraken over habitatkaarten is in RG groep geweest. Werkbaarheid en toepassing van notitie kwaliteit habitattypen wordt in PLO van 12 maart besproken aan de hand van voorbeelden SP houdt status van de habitatkaarten bij		Habitatkaarten begin augustus op BO (Anne-Marie heeft info over stand van zaken) Kwaliteit habitattypen/typische soorten. Actie Lieke, werkgroepje met Maarten en Wilbert. Szm. Wilbert ook vragen of hij zich met het profielendocument bezighoudt en of dat nu 'stabiel' is.

4	Inventarisatie bestaand gebruik/externe werking en trends, relevante plannen.	Wetswijziging, <sup>inv</sup> Notitie SP over externe werking (1 mei 2009, SP Quick Scan bestaand gebruik SP aanvulling Quick Scan (apr 09) SP notitie begrippenkader NB-wet	Discussie bestaand gebruik versus vergund gebruik Onduidelijkheid over strekking wetswijziging	RBN neemt hierin geen positie in. Is afhankelijk van situatie en bestuurlijke wensen. Zal per bevoegd gezag of beheerplan aan de orde komen en omgezet worden in keuzes. LNV heeft voorlichting georganiseerd. RB organiseert afstemming en kennisuitwisseling tussen bevoegde gezagen	Is het bestaande gebruik geïnventariseerd?	Externe werking 7/7/09 RG Aanvulling QS rg 7/7
5	Concrete uitwerking doelen in ruimte, tijd en omvang, incl. ecol. vereisten en ev kritische succesfactoren.	Ontwerp A- besluit Handreiking beheerplannen Doelendocument <sup>inv</sup> , gebiedendatabase <sup>inv</sup> , profielendocumenten <sup>inv</sup> Soortendatabase <sup>inv</sup> Essentietabel <sup>inv</sup> SP voorbeelden uitwerking instandhoudingsdoelen (18 mei 2009) KIWA database Methodiek BN-waarden (eind mei 2009)	Hoe om te gaan met de "oude" NB-wetdoelen, hoe om te gaan met Typische soorten/kwaliteit van habitattypen. Onduidelijkheid over mogelijke uitruil van doelen, saldering/compensatie Verschil tussen ontwerp-Abesluit waarop concept/ontwerp beheerplan LNV wijkt af van planning definitieve Abesluiten	RBN begeleid werkgroep met RWS, enkele provincies en LNV om een eenvoudige methodiek te ontwikkelen om BN-waarden smart te maken. Ook zal de vraag aan de orde komen hoe de smart gemaakte BN-waarden geformaliseerd gaan worden. JAN adviseert daarover Uitruil van doelen is mogelijk, maar in zeer beperkt aantal gevallen praktisch haalbaar. Bijv. bij 2 procesmatig gelijk opgaande gebieden van 1 bevoegd gezag. JAN adviseert over dit onderwerp is gebaseerd en definitief Abesluit RB houdt overzicht over planning A-besluiten en communiceert daarover		SP vb instandhoudingsdoelen In PLO 23/6 met vraag of hier behoefte aan is.  BN waarden – 23/6 vervolgoverleg:
6	Bepaling of Plan Mer/ strategische milieubeoordeling nodig is	Notitie SP over plan-MER Notitie JZ over plan-MER n.a.v. zuiderklip-uitspraak (1 mei 2009) <sup>inv</sup>	In laat stadium blijkt dat toch een Plan MER nodig is. Dit leidt tot vertraging			Notitie JZ in Jan 4/6

<b>7</b>	<b>Confrontatie</b>	Globale effecten analyse	NB Wetswijziging, <sup>inv</sup> Effecten-indicator (LNV of SP maakt update) <sup>inv</sup> SP notitie stappenplan Effectenanalyse, Notitie SP over externe werking (?), SP notitie significantie SP quick scan bestaand gebruik SP aanvulling quick scan (in prep, mei09) SP bibliotheek waterrecreatie audit (in prep, april 09) Beheer van "Natura 2000"-gebieden Assessment of plans and projects significantly affecting natura 2000 sites	Ontbreken van info over activiteit-effect relaties, hoe om te gaan met onzekerheden? Hoe omgaan met vergund gebruik (incl. bestemd gebruik/bestemmingsplan)? Hoe omgaan met cumulatie?		Is het bestaande gebruik beoordeeld?	Vervolg waterrecreatie audit op 15/6
		Nadere effecten analyse (beoordeling bestaand gebruik/externe werking + trends en plannen) beschrijving van welke activiteiten niet schadelijk zijn en welke bestaande activiteiten vergunningplichtig zijn. Passende beoordeling	Zie vorige stap	Hoe om te gaan met onzekerheden, Ontbreken van info over activiteit-effect relaties	SVP heeft notitie over significantie en cumulatie uitgebracht. In PLO is besloten om geen generieke lijn voor het opnemen van bestemmingsplanruimte in beheerplannen aan te houden. Dit is afhankelijk van situatie en wensen bevoegd gezag. SP is verzamelpunt van informatie over activiteit-effectrelaties. Hoe om te gaan met onzekerheden is wellicht onderwerp voor Juristenberaad om advies over uit te brengen?	Is het bestaande gebruik beoordeeld?	
		Cumulatietoets	Notitie SP over cumulatie.	Verdeling van de ruimte kan toekomstige gebruikers benadelen			7/7 naar RG
		Check op doelen op basis van nadere effecten-analyse	Essentietabel, <sup>inv</sup>				
<b>10</b>							

11	Uitwerking maatregelen	Bepalen van maatregelen voor regulier beheer, inrichting natuur, mitigatie/regulatie van bestaand gebruik (wie, waar, wanneer, hoe wordt de juridische verankering vormgegeven)	OBN-site <a href="http://www.natuurkwaliteit.nl">www.natuurkwaliteit.nl</a> <sup>Inv</sup> Stikstofparagraaf Noord-Brabant Notitie 'juridische status beheerplannen' <sup>Inv</sup>	Geen overeenstemming tussen bevoegde gezagen en maatsch. Organisaties over te nemen maatregelen en juridische handhaafbaarheid daarvan. Hoe ga je om met niet te mitigeren (cumulatieve) effecten en bijbehorend bestaand gebruik. Waterparagraaf	RBN organiseert afstemming op thema;s ecologische onderbouwing, saldering, berekeningsmethodieken volgend op stikstofdag van 3 april. Notitie Juridische status gaat naar RG van 26 mei ter kennisname RB regisseert de discussie over de keuze van de verschllende juridische opties die in de notitie genoemd worden	Is het maatregelenpakket bekend?  Is er met de betrokken partijen overeenstemming over de uitvoering van de maatregelen?	Acties Ingrid werkgroep Saldering e.d. Er is ook een actie van LNV voor onderzoek naar ecologische onderbouwing tussenwaarden  Juridische Status is niet naar RG geweest op 26 mei.
		Uitvoering Plan MER		Individuele activiteiten in beheerplan kunnen plan MER plichtig zijn, daarom worden deze wellicht niet in beheerplan opgenomen, dus druk op vergunningverlening	Voordelta als voorbeeld, eerst stap 6. Dan PLO voorleggen of er behoefte aan is om een voorbeeld/methodiek/hulpmiddel hiervoor te maken (zou dan SP actie zijn)		
		Toedelen taken/ verantwoordelijkheden en financiering van maatregelen. Antwoord op vraag: haalbaar en betaalbaar.	Resultaten RB-werkgroep investeringsstrategie (1 <sup>e</sup> concept gereed 25 mei)	Geen overeenstemming over de financiering/ verdeling van de kosten. Schadeclaims en niet voldoende in zicht.	RBN maakt overzicht van kosten van maatregelen/schade en mogelijke financieringsbronnen en doet voorstel voor beleidsstrategie.	Is er overeenstemming over de kosten van de uitvoering van het beheerplan, zijn de globale kosten van de maatregelen uit het Beheerplan bekend. Is de dekking toereikend? Uit welke bronnen bestaat de dekking?	Investeringsstrategie stap 2 opnemen na 1 sept. Schade 7/7 RG
		als maatregelen niet haalbaar en betaalbaar zijn: alternatieven uitwerken	Doelendocument	Als alternatief niet in eigen gebied(en) gevonden kan worden, is er een probleem			Uitruil doelen meenemen in proces "rond 1 september"
		Cumulatietoets	Notitie SP over cumulatie.	Verdeling van de ruimte kan toekomstige gebruikers benadelen			
		Check op doelen op basis van nadere effecten-analyse	Essentietabel, <sup>Inv</sup>				

17	<b>vaststelling</b>	Monitoringspragraaf	Monitoringsprotocol <sup>Inv</sup>	Wie is verantwoordelijk voor monitoring en wie gaat het betalen?	RB volgt de ontwikkeling door LNV van een programma van Eisen mbt monitoring incl. financiering.	Is er overeenstemming over een monitoringsplan?		
18		Toetsing concept - /ontwerpbeheerplan aan definitieve aanwijzingsbesluiten.	Synopsistabel	Op basis van wijziging in ontwerp-A-besluiten tot definitieve A-besluiten zijn er ook noodzakelijke wijzigingen in het beheerplan aan te brengen. Dit vertraagt het proces van vaststelling beheerplan	RB houdt planning van totstandkoming definitieve A-besluiten en concept-beheerplannen bij en zal proberen daar waar nodig in te sturen.			
19		formele goedkeurings-procedures. Medebevoegde gezagen dienen akkoord te zijn en concept/ontwerp-beheerplan dat naar minister gaat, moet vastgesteld zijn door GS en gedragen.	Notitie van Juristenberaad	Handtekeningen voor concept moeten voor 1 sep. '09 gezet zijn, hier min. 4 weken voor uittrekken				
20		Van concept beheerplan ontwerp beheerplan maken concept ≈ ontwerp en conclusie tav haalbaarheid/betaalbaarheid wordt overgenomen door LNV concept ≈ ontwerp en conclusie tav haalbaarheid/betaalbaarheid wordt niet overgenomen door LNV concept ≠ ontwerp en conclusie tav haalbaarheid/betaalbaarheid wordt overgenomen door LNV concept ≠ ontwerp en conclusie tav haalbaarheid/betaalbaarheid wordt niet overgenomen door LNV	Checklist LNV Programma van eisen beheerplannen	Hoe LNV de beheerplannen en de conclusie tav de haalbaarheid en betaalbaarheid beoordeelt is onduidelijk Onduidelijk is hoe lang LNV doet over beoordeling concept-beheerplannen	RB probeert om oin overleg met INV daar meer duidelijkheid in te krijgen			
21		Formele vaststellings-procedure AWB en samenwerking van de betrokken bevoegde gezagen daarbij.	Voorstel Inspraakpunt akkoord RG 26 mei. Toolbox ontwikkelen voor gezamenlijke inspraakprocedure					Toolbox na 1/9

<b>22</b>	<b>Effectuering maatregelen</b>	Bevoegde gezagen zorgen voor juridische doorwerking	Notitie van LNV over Juridische doorwerking beheerplannen		RB zet notitie ter kennisname op agenda RG RB regisseert de discussie over de keuze van de verschillende varianten uit de notitie		
<b>20</b>		Handhaving maatregelen		Wie is verantwoordelijk voor de handhaving? Wie gaat dat betalen?			
<b>21</b>		Evaluatie van de uitvoering					

Voor de hulpmiddelen waarvoor LNV aan de lat staat, staat een <sup>Inv</sup>

Communicatie wordt niet apart genoemd. Communicatie zou een steeds terugkerende activiteit moeten zijn. Voor de hand liggende communicatiemomenten zijn gelegen aan het eind van de inventarisatiefase (doel: zo veel mogelijk overeenstemming over uitgangspunten), confrontatiefase (doel: zoveel mogelijk overeenstemming over hoe om te gaan met bestaand gebruik) en Maatregelenfase. (doel zoveel mogelijk draagvlak en commitment creëren). In de checklist beheerplannen wordt in paragraaf 1.3 Communicatie(p.5) het advies gegeven om aan het begin van het proces een communicatieplan/-paragraaf op te stellen!

## Bijlage 2

Samenvatting van het Rondje Provincies in mei 2009  
door het Regiebureau Natura 2000 (Meine Bruinsma en Ingrid Roelse)  
Update 11 juni, na bezoek Utrecht



### Bezoekt

Elf van de twaalf provincies zijn in mei bezocht. Flevoland is niet bezocht omdat Flevoland geen omkeergebieden heeft. Utrecht is vanwege agenda-technische problemen niet mei bezocht maar in juni.

### Aanwezig bij de gesprekken

Bij 10 van de 11 bezochte provincies waren aanwezig: de gedeputeerde, de projectleider en zijn directeur of direct leidinggevende. Bij één provincie was geen bestuurder bij het gesprek aanwezig.

### Haalbaar en Betaalbaar

- Provincies vinden in 44 gebieden de doelen haalbaar en betaalbaar. Dat betekent niet dat deze gebieden 'uit de omkering' zullen worden gehaald. In 34 gevallen kiest de provincie ervoor om de plannen toch in te dienen.
- Van 15 plannen weet men het op dit moment nog niet of de doelen haalbaar en betaalbaar zijn.
- In 24 gebieden zijn de doelen niet haalbaar en betaalbaar.

Redenen om plannen die haalbaar en betaalbaar zijn toch in te dienen, zijn:

- Het heeft geen toegevoegde waarde om ze niet in te dienen
- Plannen zijn soms haalbaar en betaalbaar vanwege aannames (bijv. over ammoniak.)
- Plannen zijn haalbaar en betaalbaar, maar bevatten enkele technische wijzigingen t.o.v. de aanwijzingsbesluiten.

Veel provincies kiezen ervoor om een oplegnotitie te maken met daarin algemeenheden en conclusies, met als bijlagen de concept-beheerplannen

### Rond 1 september

- Provincies zijn erg geïnteresseerd in procedure na 1 september en de planning van de aanwijzingsbesluiten.
- Er zijn provincies die uitstel willen vragen (ook omdat minister niet alle plannen kan beoordelen in de eerste weken na 1 september en omdat de definitieve A-besluiten vaak pas voor medio 2010 gepland staan.
- Sommige provincies vragen of het nog mogelijk is om na 1 september plannen te completeren met nieuwe informatie, als de beoordeling door de minister nog niet heeft plaatsgevonden.
  - Als dat zo is, willen sommige provincies graag onderop de stapel komen.
  - Andere provincies pleiten voor principe dat de eerst ingediende plannen ook als eerste beoordeeld worden.
- Geen enkele provincie is geïnteresseerd in een task force voorafgaand aan 1 september

### Beoordeling van de plannen

- De meeste provincies zien als volgorde: eerst definitief A-besluit, dan ontwerp-beheerplan (als het definitieve A-besluit niet te lang op zich laat wachten).
- Veel provincies vragen om in een zo vroeg mogelijk stadium geïnformeerd te worden over wijzigingen in A-besluiten

- De rolverdeling bij de beoordeling van de plannen tussen PDN2000 en DRZ is niet duidelijk

#### **Draagvlak**

- Veel provincies hebben goed contact met DRZ over plannen, hoewel DRZ niet bij alle gebiedsprocessen actief betrokken is. Echter, er is verschil per regio.
- Verschillende provincies melden dat draagvlak onder (recreatie)ondernemers, boeren erg gering is en dat Natura 2000 ook het draagvlak voor de EHS ondermijnt.

#### **Technische wijzigingen t.o.v. de Aanwijzingsbesluiten**

Heel veel plannen, ook die als haalbaar en betaalbaar zijn aangemerkt, bevatten zgn technische wijzigingen als soorten/habitats niet zijn aangetroffen of soms juist wel.

- Bij verschillende plannen zijn technische wijzigingen voorgesteld die ook als zienswijze op het A-besluit zijn ingebracht.
- Grote knelpunten zijn ammoniak, hydrologie, veelheid aan bestaand gebruik.
- De vraag haalbaar en betaalbaar hangt af of er extra geldstromen komen, bijv voor ammoniakmaatregelen (immers bijna overal geldt dat grootste deel depositie van buiten de provincie komt).
- Wat te doen met doelen die in het aangewezen gebied niet haalbaar zijn, maar in een ander, niet aangrenzend gebied wel?

#### **Grootste knelpunt**

- Veel provincies zullen 1 september gebruiken om ammoniak problematiek aan te kaarten. Oplossing kan niet alleen in provincies worden gevonden. Veel van de depositie is van buiten het gebied afkomstig en afhankelijk van generieke maatregelen.